

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 87 ได้ระบุแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 5 ข้อ ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น 4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่ 5) ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมือง และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริม ให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550) จากข้อความในรัฐธรรมนูญ แสดงถึง ความสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดิน ที่มี ความจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอน อย่างต่อเนื่องและโปร่งใสในทุกระดับของสังคม

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม เป็นการบริหารราชการ ที่นำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล โดยมีการจัดระบบงาน/วิธีการทำงาน การจัดโครงสร้าง และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) มีความหมายที่หลากหลายโดยเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมและการเมือง ในที่นี้ หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหาร ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลการปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนะความคิดเห็น การร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การร่วมคิดแนวทางการแก้ไขปัญหา การร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินการ และการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางวิชาการมีหลากหลายตัวแบบ ในที่นี้ใช้ตัวแบบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนของสมาคมการมีส่วนร่วมสากล ((IAP2 - International Association for Public Participation) ที่เรียกว่า Public Participation Spectrum แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร : เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่

ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อยที่สุด แต่ถือว่าเป็นขั้นพื้นฐานของการมีส่วนร่วมและมีความสำคัญมาก โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง ถูกต้อง ทันสมัย และประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภาระงานของภาครัฐ โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมในระดับนี้อยู่ในลักษณะการให้ข้อมูลทางเดียวจากภาครัฐสู่ประชาชน ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในระดับการปรึกษาหารือ : เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็น รวมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการ/ การปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐอย่างอิสระและเป็นระบบ โดยหน่วยงานภาครัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และนำข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น และประเด็นที่ประชาชนเป็นห่วงไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบาย หรือพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานในหน่วยงาน และประกอบการตัดสินใจ โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมในระดับนี้ทำได้โดยการสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การเสวนากลุ่ม เป็นต้น ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในระดับให้เข้ามามีบทบาท : เป็นลักษณะที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในกระบวนการวางแผนและตัดสินใจ ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างจริงจัง และมีจุดมุ่งหมายชัดเจน โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผนงานโครงการ และวิธีการปฏิบัติงาน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ มีหน้าที่จัดระบบอำนวยความสะดวกและยอมรับการเสนอแนะ และมีการตัดสินใจร่วมกับภาคประชาชน การมีส่วนร่วมระดับนี้อาจดำเนินการในรูปแบบกรรมการที่มีตัวแทนภาคประชาชนเข้าร่วม ระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ : เป็นการให้ความสำคัญกับบทบาทของประชาชนในระดับสูง โดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ ตั้งแต่การระบุปัญหา พัฒนาทางเลือก และแนวทางแก้ไข รวมทั้งการเป็นภาคีในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้นการมีส่วนร่วมในระดับนี้ คือ การที่ภาครัฐสัญญากับประชาชนและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินงานร่วมกัน และนำแนวคิดใหม่ ๆ หรือข้อเสนอแนะของประชาชนมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งความคิดเห็นของประชาชนจะสะท้อนออกมาจากผลของการตัดสินใจที่ค่อนข้างสูง โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมในขั้นนี้ เช่น คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน คณะที่ปรึกษาภาคประชาชน เป็นต้น ระดับที่ 5 การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจประชาชน : เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ประชาชนมีบทบาทในระดับสูงสุด โดยเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการเป็นผู้ตัดสินใจ ซึ่งผลการตัดสินใจมีผลผูกพันให้หน่วยงานภาครัฐจะต้องดำเนินการตามการตัดสินใจของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงสุดนี้ เน้นให้ประชาชนมีบทบาทในการบริหารจัดการโดยเป็นผู้ดำเนินการกิจ และภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น ประโยชน์ของการตัดสินใจในขั้นนี้ คือ การสร้างการเรียนรู้ ความเข้าใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

องค์การบริหารส่วนตำบลบางบัวทอง เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสังกัดอำเภอ บางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี เป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ทั้งนี้ กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับที่ทั่วไป เล่มที่ 112 ตอนพิเศษ 6ง ลงวันที่ 2 มกราคม พ.ศ.2538 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2538 และดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ และกฎหมายเพื่อบริการประชาชน และพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมีเขตการ

ปกครองเต็มพื้นที่ทั้งตำบล โดยมีเนื้อที่ทั้งหมด 29.7 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มที่อยู่ใกล้แม่น้ำและบริเวณปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร สภาพพื้นที่ดินเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ สภาพดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนเหมาะแก่การใช้ประโยชน์ทางเกษตรกรรม มีลำคลอง บางบัวทอง เป็นสายหลักและเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา มีอาณาเขตติดกับตำบลละหาร ตำบลพิมลราช ตำบลไทรน้อย และเทศบาลเมืองบางบัวทอง มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 47,268 คน แยกเป็นชาย 22,186 คน หญิง 25,082 คน 20,185 หลังคาเรือน อัตราส่วนความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย 1,591 คน / ตารางกิโลเมตร (ข้อมูลตามสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง อำเภอบางบัวทอง พฤษภาคม 2556) ประชากรมีอาชีพ ทำนา ทำสวน รับจ้างและค้าขาย มีโรงเรียน 9 แห่ง สถานีอนามัย 3 แห่ง สถานพยาบาลเอกชน 2 แห่ง ในปัจจุบันมีการอพยพเคลื่อนย้ายประชาชน มาอยู่ในบริเวณดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ทำให้สภาพพื้นที่เปลี่ยนแปลง มีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นจำนวนมาก ทำให้ภูมิประเทศเป็นสองลักษณะคือชุมชนเมืองและชุมชนเกษตรดั้งเดิม

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาสภาพแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางบัวทอง พบว่าประสบกับปัญหาในหลายๆ ด้าน ได้แก่ ปัญหาน้ำเสียในแม่น้ำลำคลองและในเขตชุมชนและปัญหาด้านการกำจัดขยะมูลฝอย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาน้ำเสียเป็นปัญหาสำคัญที่ทางคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางบัวทองได้ให้ความสำคัญและกำหนดให้เป็นนโยบายหลักขององค์กร ที่จะต้องดำเนินการปรับปรุงและแก้ไขโดยเร่งด่วน เพราะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการขยายตัวชุมชน หมู่บ้านและโครงการที่เกิดขึ้นใหม่มากขึ้น จึงทำให้ปริมาณน้ำเน่าเสียทั้งจากชุมชนและลำคลองเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นน้ำเสียที่ปนเปื้อนด้วยสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ สัตว์น้ำและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสารเคมีต่างๆ ที่ทำให้น้ำเน่าเสีย เพื่อบำบัดน้ำเสียให้กับชุมชนต่างๆ ที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ โดยได้มีโครงการทำความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัย ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการให้ชาวบ้านในหมู่บ้านและชุมชน ได้มีส่วนร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการแก้ปัญหาน้ำเสียของชุมชนและนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนของตนเอง โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกันและการรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเอง เพื่อให้ชุมชนได้มีกระบวนการในการจัดการน้ำเสียที่มีการเรียนรู้ร่วมกัน อีกทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ได้บูรณาการในการเรียนการสอนและนำความรู้ที่ได้จากบริการวิชาการสู่ชุมชน มาบริหารจัดการการเรียนการสอน งานวิจัย อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้วิจัยจึงได้ศึกษา การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการน้ำเสียในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางบัวทอง เพื่อการพัฒนาการจัดการน้ำเสียของชุมชนและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่และรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

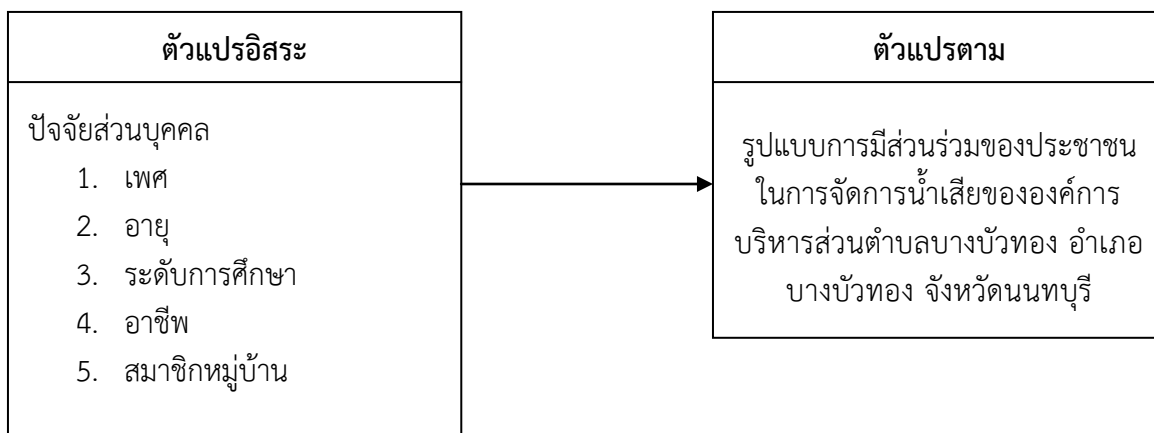
1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสีย ตำบลบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสียทุกระดับ ทั้งระดับการรับทราบข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการเข้ามาเกี่ยวข้องและระดับการร่วมมือ
3. เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมการจัดการน้ำเสียและแนวทางการพัฒนาชุมชน ตำบลบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
  - ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่
    - ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สมาชิกหมู่บ้าน
    - ตัวแปรตาม คือ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำเสีย
2. ขอบเขตด้านพื้นที่
  - ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำเสียในครั้งนี้คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี จำนวน 13 หมู่บ้าน
3. ขอบเขตด้านประชากร
  - ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ประชาชนชาวบ้าน ตำบลบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี จำนวน 33,039 คน
4. ขอบเขตด้านเวลา
  - ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2558 – เดือนกันยายน 2559

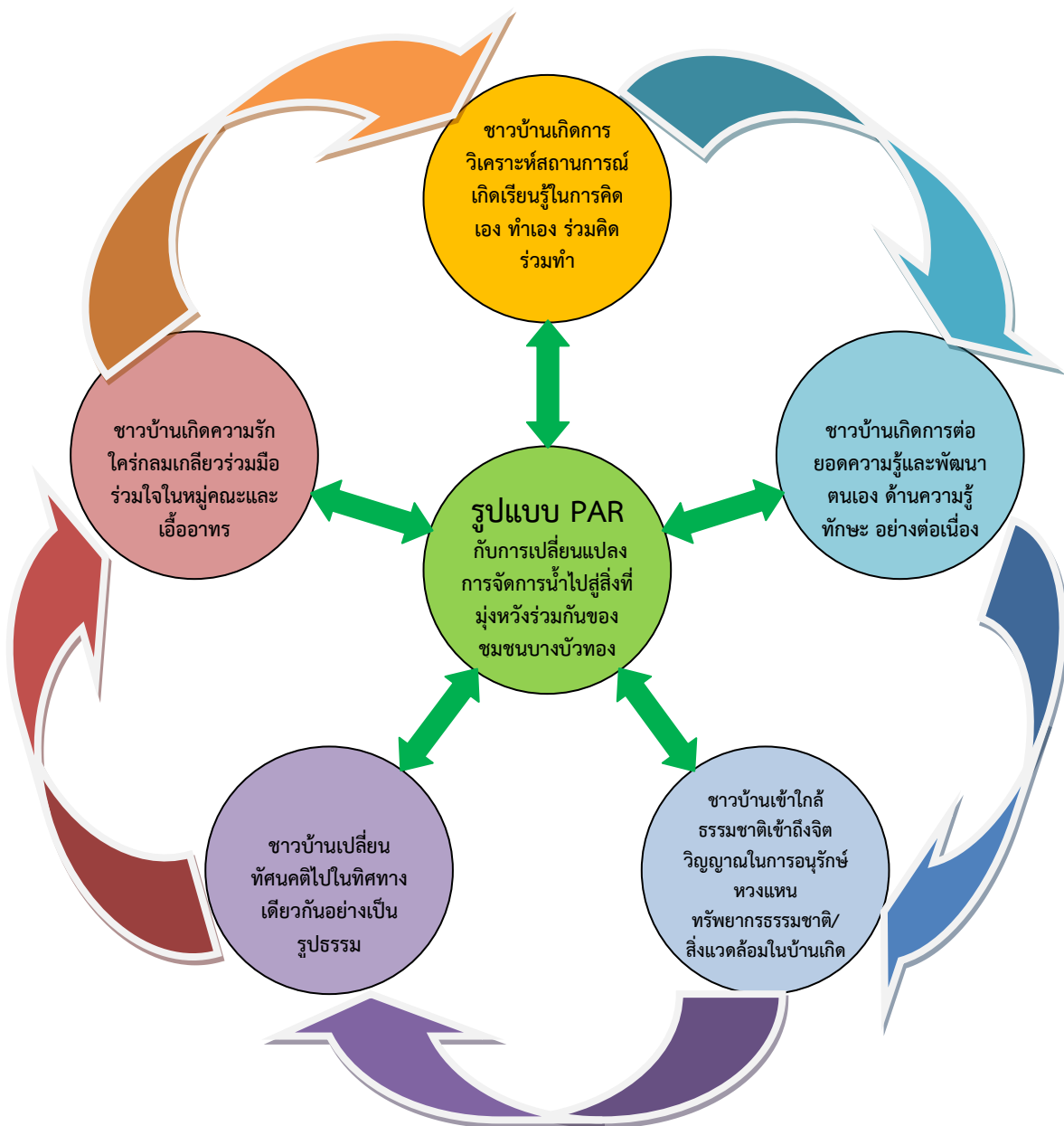
กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัยนี้ ซึ่งได้สรุปแนวคิดในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้ โดยมุ่งเน้นถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการน้ำเสียขององค์การบริหารส่วนตำบลบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี จึงกำหนดแผนผังกรอบแนวความคิดของโครงการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 2 รูปแบบการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการน้ำเสียในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางบัวทอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

หากโครงการวิจัยนี้เป็นผลสำเร็จจะทำให้ได้ประโยชน์ดังนี้

1. จากผลการศึกษาที่ได้ สามารถทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนสำหรับการจัดการน้ำเสียของชุมชน ทั้งการเตรียมความพร้อมชุมชน ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลน้ำเสียและการแก้ไขปัญหา ขั้นตอนการกำหนดกิจกรรมและการปฏิบัติตามโครงการจัดการน้ำเสียขององค์การบริหารส่วนตำบลบางบัวทอง

2. สามารถที่จะหาแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มขึ้นในการจัดการน้ำเสียของชุมชนจนถึงการปฏิบัติ ทั้งระดับการรับทราบข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการเข้ามาเกี่ยวข้อง ระดับการร่วมมือ และระดับการเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประชาชนในชุมชนที่จะได้ร่วมกันคิดร่วมจัดโครงการและกิจกรรมการพัฒนา โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลักทำให้สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการน้ำเสียขององค์การบริหารส่วนตำบลบางบัวทองได้จริง

3. ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการน้ำเสียแบบชุมชนมีส่วนร่วมสามารถนำไปเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นๆ ได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สมาชิกหมู่บ้าน

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ ตำบลบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ระดับการแสดงออกในการมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมรับผิดชอบแก้ไขปัญหาของตนเองและชุมชนเพื่อให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ทุนทางสังคม หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ในตำบลบางนางลี่และเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ทุนทางวัฒนธรรม หมายถึง ท่าทีในการมองโลก/ชีวิตและค่านิยมของคนในปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีการผลิตซ้ำสืบทอดต่อกันมาได้แก่ การเรียนรู้ ภูมิปัญญา ความเชื่อ ค่านิยมที่ดี ข้อห้ามจารีตประเพณี

ทุนทางทรัพยากร หมายถึง สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่าไม้

ทุนบุคคล หมายถึง ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ประสบการณ์และค่านิยมได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส หมอพื้นบ้าน ผู้นำอาชีพ ผู้นำทางความเชื่อ

ทุนองค์กร หมายถึง กระบวนการกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ องค์กรและโครงสร้างฐานข้อมูลทางความรู้ได้แก่ กลุ่มและองค์กรต่างๆในชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ทุนเครือข่าย/เครือข่าย หมายถึง เครือข่ายของความสัมพันธ์กับคนอื่น ความสามารถในการสร้างมิตรด้วยมนุษยสัมพันธ์ได้แก่ ระบบครอบครัวเพื่อนเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน นักธุรกิจ ฯลฯ

ปัจจัย หมายถึง องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน

ปัจจัยที่ทำให้ทุนดำรงอยู่ได้ หมายถึง องค์ประกอบที่ทำให้ทุนทางสังคมดำรงอยู่ได้และทำให้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนไม่สูญหายไป

แผนชุมชน หมายถึง กิจกรรมพัฒนาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกัน เพื่อจัดทำแผนขึ้นมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน หรือท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นไปตามความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกันได้ มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนโดยตรง เป็นแผนงานหรือกิจกรรมทางเลือกที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน

คุณภาพน้ำ หมายถึง คุณภาพน้ำ หมายถึง สภาวะของน้ำที่มีองค์ประกอบของสิ่งเจือปนทั้งทางด้านกายภาพ เคมี และชีววิทยา ในปริมาณที่ควรจะมีในแต่ละประเภทของแหล่งน้ำ